

Portret componistic – In memoriam Radu Paladi

(Grigore Constantinescu – 9 iunie 2014)

La împlinirea unui an de când muzicianul a plecat din mijlocul nostru, Aula Palatului Cantacuzino a găzduit, în prima săptămână a lunii iunie, un portret componistic dedicat lui Radu Paladi, „In memoriam”. Ideea acestei comemorări, sugerată de soția artistului, Marta Paladi, a găsit sprijinul convenit din partea Muzeului Național „George Enescu” precum și al Uniunii Compozitorilor, cu ecou în sufletul interpreților invitați să cânte o parte dintre creațiile artistului.

Urmărind concertul, ne-am putut imagina un autentic „film al carierei” componistice semnate de Radu Paladi de-a lungul vieții sale, începând cu creațiile pianistice ale anilor '50, reflectare a preocupărilor de interpret concertant al discipolului Florică Muzicescu. Am ascultat o lucrare ce dezvăluia gândirea dezvoltătoare a reactualizării formelor barocului, **Preludiu și fugă pentru pian** (1955), într-o redare de amplă sonoritate simfonizantă, aparținând lui Viniciu Moroianu. Tripticul pianistic al programului s-a întregit cu **Rondo a Capriccio** (1954), în scriitură virtuoasă mendelssohniană, nu lipsită de nuanțe și ritmuri româneși, oferit spre audiție cu limpede expresie pianistică de Mihai Măniceanu și, dintr-o perspectivă a proporțiilor valorice cu exercițiu clasic, **Tema cu variațiuni** (1950) realizată de un foarte tânăr instrumentist, abil în nuanță și sonoritate, Ștefan Tolea. Desigur, așteptăm cu vădit interes prima audiție absolută a **Cvartetului de coarde nr.2** care, la o distanță considerabilă de timp față de primul cvartet, încheia în 2013 arcada muzicii de cameră. O versiune de convingătoare implicare în sugestiile acestei partituri, finalizate în ultimul an de viață, audiția a fost redată la nivel de excelență în discursul Cvartetului „Profil” (Diana Moș, Petru Nemțeanu, Marian Movileanu, Mircea Marian) impunând subtilitatea alcătuirii arhitectonicii, vigoarea tematicii în care filonul melosului românesc se află la temelia unui stil contemporan prin ideatică și formă, cu pregnantă originalitate, propriu gândurilor creatorului ce-și făurea fără odihnă propriu drum în muzică. De altfel, aceeași constatare se conturează și în privința liederurilor și duetelor (2008-2013) oferite în microrecitalul vocal a doi cântăreți de mare valoare – soprana Nicoleta Ardelean și bas-baritonul George Crăsnanu, care la prima audiție a lucrărilor au apărut în fața ascultătorilor în compania compozitorului. Acum, cu pianistul Viniciu Moroianu, ne-au călăuzit pe drumul unui florilegiu poetic ce adăuga versurilor lui Eminescu pe cele ale lui Coșbuc, Alecsandri și Bacovia. Urmărind cu atenție muzica lui Radu Paladi, impresionează culoarea sonoră a cuvântului, depășirea romantismului versurilor, spre o tălmăcire actuală, de o evidentă modernitate ca stil și expresie. Mai cu seamă în ce îl privește pe Eminescu, pentru care compozitorul avea o profundă admirație, traducerea muzicală are o amprentă prozodică ce nu-și află asemănarea în multitudinea pieselor vocale existente la noi în literatura de gen. **Două cantate pentru cor mixt și pian**, au adus în final ceva din marele spectacol coral, ca dominantă a creației paladiene de-a lungul deceniilor (dirijor Valentin Gruescu, la pian Mihai Măniceanu, Corala „Ioan-Hristu Danielescu”, împreună cu clasa de ansamblu și dirijat coral a UNMB). **Flăcăruia** (1955) preceda una din capodoperele compozitorului, **Dar de nuntă** (1957), lucrare distinsă cu Premiul I și Medalia de aur la Concursul Internațional de Creație Muzicală, Moscova - 1957. Suficient pentru a reintra în lumea măiestriei compozitorului, mereu impresionant prin modul personal de a împlini imagistica sonoră în dialog cu epoca. Portretul componistic a devenit astfel o demonstrație de contemporaneitate a artei și personalității lui Radu Paladi, neostenit șlefuitor al partiturilor sale, fie că evocăm includerea în repertoriu a **Concertului pentru pian** sau, până în ultimele momente ale existenței sale, desăvârșirea partituri **Concertului pentru vioară**.

Aminteam că ideea întregii manifestări a pornit de la Marta Paladi, în scopul de a reuni prieteni, admiratori, interpreți, discipoli ai artistului. Dintre cei care, cu sufletul a fost prezent în aula Palatului Cantacuzino, plină până la refuz, prietenul cel mai apropiat și colegul de generație Pascal Bentoiu a adresat ascultătorilor un cuvânt-scrisoare de evocare ce a însoțit muzica, pe orizonturile amintirii celui care rămâne, în Panteonul artei muzicale românești, pianistul, dirijorul, compozitorul Radu Paladi.

«În grupul compozitorilor între 20 și 30 de ani, în interiorul căruia – cu mulți ani în urmă – ne selectasem fiecare prietenii de artă și de suflet, plutea convingerea că Radu era „cel mai talentat” între noi toți. Și într-adevăr toată ființa lui respira pasiunea și dăruirea pentru muzică, întărite, acestea, de posibilități imaginative cu totul excepționale. Lucrarea care ne-a convins pe toți a fost minunatul **Quartet de coarde nr.1** din 1955, care prin reușitele sale instrumentale ne uimea pe noi, cei de formație violonistică. Era totuși vorba de un pianist. Dar ce pianist! Rămân neuitate serile în care Radu improviza, cu o facilitate dezarmantă, însă memorabile, nu doar pe planul performanței artistice, cât mai ales pe cel al caldelor relații umane. Pentru că Radu avea darul și harul prieteniei și al generozității. Într-un moment când soarta ne lovise din greu (la cutremurul din 1977), Radu și Marta ne-au găzduit în casa lor aproape un an întreg, cu o delicatețe și o bunăvoință incredibile. Sunt acestea lucruri ce nu se pot uita și care mărturisesc despre fondul real al ființelor pe care destinul ni le-a ivit în cale. Era un om fermecător, cu care – chiar când păreriile noastre se deosebeau – îmi plăcea să stau de vorbă, să depăn amintiri, să comunic, fie și prin tăcerea pe care ne-o respectam reciproc. A fi de acord asupra valorii unei piese, unui compozitor, unui interpret, unui dejun ales sau unui poem, era o bucurie calmă, unică în substanța ei, și ea se producea totdeauna. Prietenul mi-a încălzit inima, compozitorul m-a încântat prin originalul său **Concert pentru pian și orchestră**, prin spiritualul **Cvintet de suflători**, prin corurile eminesciene (datorită cărora, în treacăt fie amintit, ne-am întâlnit pe aceleași trei Sonete de dragoste: **Afară-i toamnă, Sunt ani la mijloc, Când însuși glasul**)... E de prisos să spun cât m-a îndurerat pierderea lui Radu, nu în esența ei, căci toți plătim acest tribut, cât mai cu seamă prin ciudățenia și absurdul împrejurărilor. Oricum, imaginea sa rămâne pentru mine, ca și pentru mulți alții, neînchipuit de vie și de luminoasă.» (iunie 2014, Pascal Bentoiu)